

Warszawa, 21 września 2022 r.

MINISTER
Rodziny i Polityki Społecznej

BPD-V.059.15.2022.PW

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw
Obywatelskich

Odpowiadając na pismo Pana Rzecznika z dnia 28 lipca 2022 r., znak: III.552.3.2022.JA, dotyczące publikacji przez Najwyższą Izbę Kontroli *Informacji o wynikach kontroli P/21/089 „Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka”*, uprzejmie informuję;

Kontrola Najwyższej Izby Kontroli pn. „Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka” objęła jedynie 21 placówek opiekuńczo-wychowawczych spośród istniejących 1294 tego rodzaju placówek. Należy zatem uznać, iż formułowanie zmian w systemie na podstawie jej wyników nie znajduje uzasadnienia. Postulaty wskazane przez NIK w kontroli zostaną jednak poddane analizie w kontekście danych w skali całego kraju. Staną się one również wskazówką dla służb wojewody, w zadaniach których są czynności kontrolne w zakresie realizacji zadań przez placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W odniesieniu do uzyskania przez placówki opiekuńczo-wychowawcze 14-osobowego standardu, należy zaznaczyć, że z danych statystycznych zebranych przez resort rodziny na dzień 1 stycznia 2022 r. wynika, że z 1 069 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego, w 919 przebywa obecnie 14 lub mniej dzieci. W 143 przebywało więcej niż 14, a mniej niż 31 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. Natomiast w 7 – przebywało niestety nadal więcej niż 30 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

Oznacza to zatem, że wg stanu na dzień 1 stycznia.2022 r. ponad 86% placówek opiekuńczo- wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego osiągnęło wymagany przepisami standard 14 osobowy.

Placówki, w których przebywa więcej niż 14, a mniej niż 31 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej stanowiły natomiast 13% placówek opiekuńczo- wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego. Należy jednak zaznaczyć, iż ww. dane odnoszą się do liczby faktycznie przebywających w nich dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. Oznacza to zatem w praktyce, że część z placówek, w których przebywa więcej niż 14, a mniej niż 31 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, osiągnęła przewidziany przepisami ustawy standard 14 osobowy, jednak na mocy art. 95 ust. 3 a ustawy (zezwolenie wojewody) lub ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1842), liczebność została czasowo zwiększona.

Zgodnie z art. 180 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r, poz. 447, z późn. zm.), zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, należy do zadań własnych powiatu.

Pieczka zastępcza znajduje się w stałym kręgu zainteresowań resortu rodziny, który każdego roku podejmuje szereg interwencji mających na celu zapewnienie odpowiedniego stosowania przepisów w tym zakresie. Resort rodziny przeprowadza także stałą ewaluację systemu na terenie całego kraju. Corocznie przygotowywana jest Informacja o realizacji ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w której duża część poświęcona jest analizom odnoszącym się do pieczy zastępczej.

W celu poprawy funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w Polsce w resorcie rodziny przygotowano projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw. Ustawa ta w dniu 15 września 2022 r. została uchwalona przez Sejm.

Ustawa ta zawiera szereg rozwiązań, których realizacja przynieść ma pozytywne skutki dla systemu pieczy zastępczej oraz adopcji w Polsce. Nowe rozwiązania powinny poprawić sytuację rodzin zastępczych oraz zwiększyć tempo procesu deinstytucjonalizacji.

Wprowadzane zmiany dotyczą wszystkich obszarów pieczy – od profilaktyki i wspierania rodzin zastępczych, przez umieszczanie w nich dzieci, pieczę instytucjonalną i rodzinną, adopcję, aż po usamodzielnianie się podopiecznych.

Wśród najistotniejszych zmian przewidzianych ustawą należy wskazać:

1. **Zwiększenie minimalnej wysokości wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych i prowadzących rodzinne domy dziecka oraz rodzin pomocowych**, wskazanych w przepisach ustawy oraz wprowadzenie zmiany w zakresie sposobu **waloryzacji** w tym zakresie.

Wynagrodzenie przysługujące rodzinie zastępczej zawodowej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka, nie będzie mogło być niższe niż kwota 4 100 zł miesięcznie. W przypadku zaś gdy rodzina zastępcza zawodowa będzie pełnić funkcję pogotowia rodzinnego otrzyma miesięcznie wynagrodzenie nie niższe 124% kwoty wskazanej powyżej, tj. nie niższe niż 5 084 zł. Wynagrodzenia te będą waloryzowane mechanizmem związanym jest ze wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych.

2. Wprowadzenie pewnych elementów **derejonizacji rodzinnej pieczy zastępczej** poprzez zmiany w zakresie właściwości organizatora rodzinnej pieczy zastępczej właściwego dla wstępnej kwalifikacji kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydania zaświadczenia kwalifikacyjnego zawierającego potwierdzenie ukończenia szkolenia oraz spełniania niezbędnych warunków. Wprowadzono także zmiany w zasadach przekształceń rodzin zastępczych niezawodowych w zawodowe i podpisywania umów z nowymi rodzinami zastępczymi zawodowymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka.
3. Wprowadzenie istotnych zmian w zakresie prawa do **urlopu ojcowskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz rodzicielskiego** przysługujących pracownikowi, który przyjął dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka.

Uprawnienia te, co do zasady wydłużono **do ukończenia przez dziecko 14. roku życia** (w aktualnym stanie prawnym przysługują one zasadniczo do ukończenia przez dziecko 7 lub w wyjątkowych sytuacjach do 10 roku życia), co mam nadzieję, że ułatwi kandydatom podjęcie decyzji o adopcji dzieci starszych, które oczekują na rodziców.

4. Wprowadzenie przy użyciu **systemu teleinformatycznego** rejestru obejmującego wykaz:
 - dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej;

- wykaz osób posiadających negatywną oraz pozytywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- wykaz kandydatów zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- wykaz rodzin zastępczych;
- wykaz rodzinnych domów dziecka;
- wykaz instytucjonalnych form pieczy zastępczej;
- wykaz osób usamodzielnianych.

Prowadzenie rejestru ułatwi poszukiwanie dla dzieci wolnych miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej, ułatwi tzw. łączenia rodzeństwa i usprawni komunikację między jednostkami zaangażowanymi w umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej.

5. Wprowadzenie **zasadniczego zakazu tworzenia nowych placówek** opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, przy pozostawieniu możliwości przekształceń placówek w ramach niezwiększania liczby miejsc w instytucjonalnych formach w danym powiecie lub odpowiednio województwie. Nowe placówki będą mogły powstać jedynie w wyjątkowej sytuacji, ale pozostawiono to uznaniowość wojewody i konieczność uzyskania opinii Rzecznika Praw Dziecka.
6. Wprowadzenie zasady, że powiat, na terenie którego funkcjonują mogące przyjąć dziecko rodziny zastępcze czy też rodzinne domy dziecka, **nie może odmówić umieszczenia tam przez sąd dziecka** (odmówić będzie można w sytuacji, gdy liczba dzieci z poza tego powiatu umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej przekroczy 25% ogólnej liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej zapewnianych przez ten powiat);
Rozwiązanie to ma przeciwdziałać umieszczaniu małoletnich w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej w sytuacji, kiedy np. w powiecie ościennym są miejsca w rodzinach zastępczych. Przepisy te mają zatem służyć właściwemu zagospodarowaniu wolnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej.
7. Wprowadzenie możliwości **jednokrotnego powrotu do dotychczasowej formy pieczy zastępczej** pełnoletnich osób, które opuściły już te formy pieczy i rozpoczęły proces usamodzielniania.

Zdarza się, że młodzi ludzie zbyt pochopnie podejmują decyzję o próbie samodzielnego życia, a potem chcą wrócić do dotychczasowej formy pieczy zastępczej, ale niestety w obecnym stanie prawnym nie mają takiej możliwości. Projekt zakłada, że w szczególnych sytuacjach życiowych, pełnoletni wychowanek będzie miał możliwość jednokrotnego powrotu do dotychczasowej formy pieczy zastępczej, za zgodą starosty i osoby prowadzącej daną formę pieczy.

8. Zrezygnowano z kryterium dochodowego obowiązującego przy przyznawaniu pomocy na usamodzielnienie oraz pomocy na zagospodarowanie osobom usamodzielnianym (czyli osobom opuszczającym pieczę zastępczą po osiągnięciu pełnoletności).

Obecnie ww. formy pomocy przyznawane są co do zasady osobom usamodzielnianym, których dochód miesięczny nie przekracza kwoty 1200 zł. W praktyce oznacza to, że często nie mogą z nich skorzystać młodzi ludzie, którzy wkraczają w dorosłość i już pracują. Zniesienie ww. kryterium dochodowego umożliwi zatem uzyskanie z pomocy szerszej grupie usamodzielnianych.

9. Umożliwienie pozostania w dotychczasowej formie pieczy zastępczej osobom legitymującym się znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności bez konieczności jednoczesnego spełnienia wymogu uczenia się.

Należy wskazać, iż ww. nowelizacji ustawy stanowi niejako kompromis wypracowany przez resort rodziny wspólnie z innymi podmiotami zaangażowanymi w system wspierania rodziny i pieczy zastępczej w Polsce. Na etapie projektu odbywały się szeroko zakrojone uzgodnienia. W rezultacie projekt uzyskał pozytywną opinię Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. W dniu 15 września 2022 r. ustawa została niemal jednogłośnie uchwalona przez Sejm.

Z poważaniem

z up.

MINISTER

Barbara Socha

Podsekretarz Stanu

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu/